

Správy

Výročie významného pedagóga prof. Ondreja Baláža

Sú chvíle, ktoré sa stávajú významnou súčasťou pozitívneho vnímania sveta i ľudí okolo nás. Takouto šťastnou chvíľou, pre všetkých odborníkov z oblasti pedagogiky, bol 10. máj 2012, kedy sme si pripomenuli významné životné jubileum najstaršieho pedagóga na Slovensku prof. PhDr. Ondreja Baláža, DrSc. S úctou a pokorou sa s jubilantom zdravili jeho kolegovia, žiaci i priatelia, ktorí, s plnou vážnosťou chvíle, hodnotili minulosť, súčasnosť a prognózovali budúcnosť pedagogickej vedy, ktorej predmetom výskumu sú výchova a vzdelávanie. Všetci priaznivci kvalitnej a zodpovednej výchovy a vzdelávania sa stretli pri príležitosti 90. výročia prof. PhDr. Ondreja Baláža, DrSc.

Profesor Ondrej Baláž sa narodil 6. mája 1922 na poľnohospodárskom majeri v Tôni, okres Komárno. Ako nadané dieťa úspešne skončil ľudovú školu a následne aj gymnázium. Po maturite študoval a štúdium úspešne skončil na Vysokej škole poľnohospodárskej v Mosonmagyaróvári, lebo v danej dobe južné Slovensko patrilo, v dôsledku platnosti videnskej arbitráže z novembra roku 1938, Maďarsku. Po skončení vysokej školy v roku 1944 veľa odbornej práce v poľnohospodárstve nevykonával, lebo, v dôsledku vojnových udalostí, sa zapojil do protifašistického odboja, začo bol väznený a neskôr pôsobil ako tlmočník Červenej armády, vďaka svojim jazykovým znalostiam. Jeho služba v Červenej armáde bola ocenená aj po rokoch, keď pri príležitosti životného jubilea bola profesorovi Balážovi udelená pamätná medaila na Veľvyslanectve Ruskej federácie. Po oslobodení pracoval Ondrej Baláž v politických funkciách a potom ako riaditeľ Štátnych pracovných záloh i Ústredia pracujúceho dorastu. V rezorte poľnohospodárstva pôsobil aj ako námestník poverenika so zodpovednosťou za výskum a rozvoj poľnohospodárskeho školstva. K jeho výrazným zásluhám patrí založenie a budovanie Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre, ktorá sa rozrástla na jednu z najvýznamnejších vysokých poľnohospodárskych škôl v Európe. Vzťah k procesom výchovy a vzdelávania priviedol Ondreja Baláža aj k štúdiu pedagogiky a psychológie, ktoré diaľkovo ukončil v roku 1957. Bol to začiatok významnej kariéry pedagóga, profesora a doktora pedagogických vied.

Pedagogická dráha Ondreja Baláža začala na Pedagogickom inštitúte a neskôr na Pedagogickej fakulte UK v Trnave, kde pôsobil od roku 1962 do roku 1973 vo funkcii riaditeľa, dekana i vedúceho katedry pedagogiky. V tomto roku odišiel do novovzniknutého Ústavu experimentálnej pedagogiky SAV v Bratislave ako vedúci vedecký pracovník, vedúci oddelenia teórie výchovy a zástupca riaditeľa. V tejto pozícii riešil rad vedecko-výskumných

úloh spojených s rozvojom spoločnosti a dynamiky utvárania osobnosti a zároveň pôsobil ako predseda i podpredseda Vedeckého kolégia pre pedagogiku a psychológiu pri Slovenskej akadémii vied i Československej akadémii vied. V procesoch výskumu, organizačnej i publikačnej činnosti venoval profesor Baláž pozornosť otázkam pracovnej výchovy a profesionálnej orientácie, sociálnej pedagogiky i učiteľskému povolaniu. V týchto oblastiach pripravil 18 vedeckých aspirantov, ktorí pracujú vo významných pozíciách na vysokých školách a ďalších inštitúciách pedagogického výskumu. Od roku 1981 bol riaditeľom Ústavu experimentálnej pedagogiky SAV a v roku 1990 odišiel do dôchodku. Uvedená krátka charakteristika je výťahom z rozsiahleho referátu doc. PaedDr. Jána Daneka, CSc., ktorý na medzinárodnej konferencii analyzoval život, prácu a výsledky tvorivej činnosti profesora Ondreja Baláža. Konferenciu zabezpečili a realizovali Katedra pedagogiky Filozofickej fakulty UCM v Trnave, Pedagogická fakulta UK v Bratislave a Slovenská pedagogická spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied.

K ďalším príspevkom patrili vystúpenia prof. PhDr. Márie Kožuchovej, CSc., prof. PhDr. Jolany Hroncovej, CSc., doc. PhDr. Zlaticy Bakošovej, PhD. a prof. PhDr. Ericha Petláka, CSc. Jednotlivé referáty sa dotýkali podstatných vedeckých okruhov jubilanta, teda pracovnej výchovy a polytechnického vzdelávania, sociálnej pedagogiky a učiteľa.

Analýze pracovnej výchovy venovala pozornosť prof. Mária Kožuchová. Analýzu orientovala na teóriu a prax pracovnej výchovy spojenú s polytechnickým vzdelávaním a realizáciou učňovského školstva. Východiskom jej úvah bola práca ako proces a skutočnosť nevyhnutnej súčasti každého človeka. Podstatu práce tvorí jej poznanie, konkrétne pracovné zručnosti a návyky spojené s pracovnou morálkou a zodpovednosťou. Okrem odbornej stránky referátu zdôraznila predovšetkým systém výskumu v oblasti pracovnej výchovy, ktorý riadil a zabezpečoval práve profesor Ondrej Baláž. Spomenula nevyhnutnú spojitosť práce s rozvojom osobnosti i celkovým spoločenským vývojom, v procese ktorého je možné objektívne vychovávať k práci a rozvíjať nevyhnutné pracovné zručnosti ako predpoklad pracovnej kvalifikácie. K takémuto vnímaniu pracovnej výchovy a prípravy na pracovnú činnosť majú prispievať predovšetkým vyučovacie predmety technického a prírodovedného zamerania a z hľadiska pracovnej morálky a zodpovednosti aj spoločensko-vedné vyučovacie predmety. Súhrn zručností a poznatkov vedie k úspešnej profesionálnej orientácii s dôrazom na technické povolania, zvlášť povolania remeselníckeho charakteru, lebo odborníkov v tomto smere ubúda. Z hľadiska výchovného prístupu je nutné učiť deti a mládež poznaniu, že je potrebné vážiť si každú kvalitne vykonávanú prácu, ktorá vedie k sebarealizácii človeka ako jednotlivca i celej spoločnosti ako celku.

Spojenie života so spoločnosťou, pracovnou činnosťou i riešením rozličných sociálnych problémov rieši sociálna pedagogika ako vedná disciplína pedagogiky. Na Slovensku začala byť sociálna pedagogika rozvíjaná predovšetkým zásluhou prof. Ondreja Baláža a jeho spolupracovníkov v Ústave experimentálnej pedagogiky SAV. O týchto súvislostiach referovali prof. Jolana Hroncová a doc. Zlatica Bakošová. Urobili analýzu základov teórie a praxe sociálnej pedagogiky s nevyhnutnou prístupnosťou k deťom a mládeži pri riešení ich spoločenských problémov, problémov s povolaním a jeho voľbou, vzniku a odstraňovania sociálno-patologických javov a pod. V súvislosti s riešením poznatkov v oblasti sociálnej pedagogiky predstavila prof. Hroncová aj novo vydanú publikáciu Sociálna pedagogika na Slovensku (História a súčasnosť), ktorú pripravil kolektív autorov pod vedením prof. Hroncovej na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici. Ako vyplynulo z referátov oboch prednášajúcich, je potrebné v oblasti sociálnej pedagogiky ďalej systematicky realizovať výskum tak, aby vznikajúce problémy mohli byť úspešne prekonané. Ale výchova a vzdelávanie v existujúcich spoločenských podmienkach by nemohli byť realizované ani pri najlepšej teórii bez realizátorov výchovno-vzdelávacieho procesu – učiteľov. Touto problematikou sa vo svojom referáte zaoberal prof. Erich Petlák. Je to tretia významná oblasť vedecko-výskumnej činnosti prof. Baláža. Ako zdôraznil prof. Petlák, výskum učiteľa patrí k významným vedecko-výskumným aktivitám v oblasti pedagogického výskumu, lebo práve učiteľ prináša pozitívne podmienky a ovplyvňuje klímu v triedach i školách. Učiteľa je potrebné chápať po odbornej, pedagogicko-psychologickej i osobnostnej stránke. Je nutné, aby spoločenská i ekonomická úroveň učiteľa vzrástla z dôvodu komplexnej starostlivosti o človeka, začínajúc deťmi a mládežou. Učiteľské povolanie je povolaním v záujme budúcnosti a teória i prax v tomto zmysle dokazujú, že je nutné túto oblasť viac zdokonaľovať a riešiť v záujme rastu kvality výchovy a vzdelávania.

Po odznení referátov s pozdravnými príhovormi vystúpil doc. PhDr. Jíří Semrád, CSc., zástupca riaditeľky bývalého Pedagogického ústavu J.A. Komenského ČSAV a vyzdvihol prínos prof. Baláža v rozvoji pedagogiky, ale aj v organizácii pedagogického výskumu s dôrazom na spolupracujúce akademické ústavy v Slovenskej i Českej republike. Ďalší pozdravujúci bol doc. Čech, zástupca a súčasny predseda Českej pedagogickej spoločnosti pri Českej akadémii vied, ktorý zdôraznil neustálu a potrebnú spoluprácu českých a slovenských pedagógov – odborníkov pre oblasť pedagogického výskumu. Obaja zahraniční hostia len potvrdili oprávnenosť Zlatej medaily Univerzity sv. Cyrila a Metoda, ktorú jubilantovi odovzdala prorektorka univerzity PhDr. Dagmar Valentovičová, CSc. S ďalšími pozdravnými príspevkami vystúpili spolupracovníci i kolegovia jubilanta – prof. Mgr. Ladislav Macháček, CSc.,

predseda Slovenskej pedagogickej spoločnosti pri SAV, prof. PhDr. Zdeněk Obdržálek, DrSc., PhDr. Jozef Vida, CSc. a prof. PhDr. Emília Kratochvílová, CSc., ktorá sa dotkla nielen zásluh prof. Baláža, ale aj činnosti bývalého Ústavu experimentálnej pedagogiky SAV, ktorý patril k významným vedecko-výskumným pracoviskám v oblasti pedagogiky na Slovensku.

Ďalšie rokovanie bolo venované osobným spomienkam kolegov a priateľov prof. Baláža, ako boli napr. doc. Milan Gnoth, či prof. Jozef Kuric a ďalší. Z vedeckej konferencie bude vydaný zborník s prednesenými príspevkami a bude k dispozícii nielen účastníkom konferencie, ale aj všetkým záujemcom o prínos prof. Ondreja Baláža do pedagogickej vedy.

Ján Danek